

In Memoriam

**ΦΑΕΙΝΟΣ ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ
(1911-2005)**

- **Αφιέρωμα Μνημοσύνης για την συμπλήρωση 105 ετών από την γέννησή του (1911-2016)**

Στις 29 Ιουλίου του 1911 είδε για πρώτη φορά το ζωογόνο φως της ουρανόπνοης και μαρτυρικής νήσου Ίμβρου ο αοίδιμος Μέγας Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος, κατά κόσμον Δημήτριος Κουκούζης ή Κουκουζής, όπως γνωρίζεται από τους Ιμβρίους. Γενέτειρά του ήταν το κεφαλοχώρι των Αγίων Θεοδώρων, όπως και του νυν Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου, και ήταν το μικρότερο από τα τέσσερα παιδιά της οικογενείας του, που με αγάπη και χριστιανική πίστη είχαν δημιουργήσει ο Αθανάσιος και η Μαρία Κουκούζη.

Μία αναπάντεχη τραυματική εμπειρία του μικρού Δημητρίου υπήρξε η κύρια αιτία που οδήγησε την σκέψη του να ανοίξει τα φτερά του στην οικουμένη και να καταγραφεί ως κορυφαία και ύψιστη προσωπικότητα της Ορθοδοξίας και του ελληνισμού στην αμερικανική και όχι μόνο Ήπειρο κατά τον 20^ο αιώνα. Ποιά ήταν η εμπειρία αυτή; Όταν το 1923 υπεγράφη η Συνθήκη της Λωζάνης, ένα μουντό πρωινό του Οκτώβρη, ο νεαρός μαθητής Δημητρός βλέπει τους Τούρκους στρατιώτες να αποβιβάζονται στο νησάκι του για να το καταλάβουν και ματώνει η καρδιά του κατά την στιγμή που ο διοικητής τους κομματιάζει τον ξυλόγλυπτο δικέφαλο αετό, ο οποίος βρισκόταν στη μετώπη του μητροπολιτικού μεγάρου. Τότε ο οξύνοος μικρός Δημητρός είπε κατ' ιδίαν στον πατέρα του: «Εγώ δεν θα μείνω εδώ με αυτούς τους ανθρώπους». Έγινε ο ίδιος αετός ελεύθερος και κατέκτησε τον κόσμο.

Αφού αρχικά φοίτησε στην Αστική Σχολή της κοινότητας των Αγίων Θεοδώρων και στην Κεντρική Σχολή Ίμβρου (Ελληνικό Ημιγυμνάσιο Παναγίας), και ενώ δεν είχε σκεφθεί ποτέ να γίνει κληρικός, η θεία πρόνοια κατηύθυνε τοιουτοτρόπως τα πράγματα, ώστε αντί να μεταβεί σε γυμνάσιο της Λήμνου ή της Αλεξανδρουπόλεως, ήλθε η έγγραφη απάντηση του τότε Μητροπολίτου Ίμβρου Ιακώβου (ποτέ δεν είχε επιτρέψει η τουρκική κυβέρνηση στον Μητρ. Ιάκωβο να εγκατασταθεί στην Ίμβρο) στον Αρχιερατικό Επίτροπό του π. Ανέστη για την εγγραφή του Δημητρού στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Η απάντηση ήταν θετική και ο δεκαεξαετής Δημήτριος Κουκούζης εγγράφη το 1927 στην παλαιόφατη Θεολογική Σχολή και απεφοίτησε το έτος 1934.

Τελικώς, χάριτι και ευδοκία Θεού, ο Δημήτριος απεδέχθη την πρόταση του παλαιού Σχολάρχου του, Μητροπολίτου Γέροντος Δέρκων Ιωακείμ Πελεκάνου και χειροτονήθη Διάκονος στον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου Θεραπειών, την 25^η

Νοεμβρίου 1934 λαμβάνοντας το όνομα Ιάκωβος προς τιμήν του ευεργέτου του, Μητροπολίτου Ίμβρου Ιακώβου Παπαπαϊσίου.

Το έτος 1939 έλαβε πρόσκληση του Αρχιεπισκόπου Βορείου και Νοτίου Αμερικής Αθηναγόρου, του από Κερκύρας, να μεταβεί στην Αμερική αναλαμβάνοντας τη θέση του Αρχιδιακόνου και στις 16 Ιουνίου του 1940 χειροτονήθη Πρεσβύτερος και τοποθετήθηκε εφημέριος στο Κονέκτικατ. Το δε έτος 1950 έλαβε και την αμερικανική υπηκοότητα. Παράλληλα με τα ιερατικά του καθήκοντα συνέχισε και τις θεολογικές του σπουδές. Στις 17 Δεκεμβρίου 1954, κατόπιν της σχετικής εισηγήσεως του Οικουμενικού Πατριάρχου Αθηναγόρου (1948-1972), ο οποίος μαζί με τον Μητροπολίτη Γέροντα Δέρκων Ιάκωβο ήταν οι δύο προστάτες και πνευματικοί μέντορές του, εξελέγη υπό της Αγίας και Ιεράς Συνόδου Επίσκοπος Μελίτης και αμέσως διορίστηκε αντιπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην έδρα του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών.

Όταν το 1958 εκοιμήθη ο εκ Μαρωνείας του Ν. Ροδόπης Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Μιχαήλ Κωνσταντινίδης, ανέκυψε μέγα ζήτημα στο Πατριαρχείο για το πρόσωπο που θα διεδέχετο τον μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Μιχαήλ. Η πλειοψηφία της Πατριαρχικής Συνόδου επιθυμούσε ως νέο Αρχιεπίσκοπο Αμερικής τον τότε Μητροπολίτη Ίμβρου και Τενέδου Μελίτωνα Χατζή, αλλά ο Πατριάρχης Αθηναγόρας επέμενε και τελικώς τη 14^η Φεβρουαρίου 1959 εξελέγη νέος Αρχιεπίσκοπος ο Ιάκωβος Κουκούζης, ο οποίος ήταν αποδεκτός και από την τότε ελληνική κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Η ενθρόνισή του έλαβε χώρα την 1^η Απριλίου του 1959 στον Ιερό Ναό της Αγίας Τριάδος Νέας Υόρκης.

Από της πρώτης στιγμής ανύστακτο υπήρξε το ενδιαφέρον του Αμερικής Ιακώβου για την προαγωγή της ενότητος της εκκλησιαστικής ζωής της εν Αμερική ομογενείας, καθώς και της ομοψυχίας των ελληνορθοδόξων υπό την καθοδήγηση της Ιεράς Αρχιεπισκοπής.

Ταυτοχρόνως αναδιοργάνωσε το εκπαιδευτικό σύστημα της ομογένειας και ίδρυσε το ελληνικό κολλέγιο, το οποίο συνέδεσε ουσιαστικά και με την Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού. Επέτυχε μάλιστα η Θεολογική Σχολή ως ίδρυμα να αναγνωρισθεί πλήρως από την Ένωση Θεολογικών Σχολών Η.Π.Α. και Καναδά, ενώ με τις άοκνες προσπάθειές του και το ελληνικό κράτος ανεγνώρισε την Θεολογική Σχολή ως ισότιμη με τις αντίστοιχες των Αθηνών, της Θεσσαλονίκης και της Χάλκης.

Όπως γράφει ο εξ Ίμβρου καταγόμενος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελίτων: «εφρόντισε διά την στενωτέραν σύσφυγξιν των δεσμών της ομογενείας μετά του κέντρου, εγκαινιάσας χορηγίας διά την κάλυψιν των δαπανών δημοσιεύσεως βιβλίων επί εκκλησιαστικών, ομογενειακών και θεολογικών θεμάτων, οργανώσας το Ιονικόν χωρίον εις την Ηλείαν, όπου εκατοντάδες ελληνοαμερικανών παιδιών διέρχονται κατ' έτος τας θερινάς διακοπάς».

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η συμβολή του Αμερικής Ιακώβου για την αναζήτηση της ενότητος μεταξύ των φυλετικών Ορθοδόξων Εκκλησιών της Αμερικής ως Πρόεδρος του Συμβουλίου των Ορθοδόξων Επισκόπων Αμερικής (SCOBA).

Σε εκκλησιαστικό επίπεδο, καταλυτικός υπήρξε ο ρόλος του Αμερικής Ιακώβου στην κατάρτιση και έγκριση υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου του νέου

«Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας Αμερικής» (1978), σύμφωνα με τις διατάξεις του οποίου η Εκκλησία της Αμερικής αποτελεί μία ενιαία επαρχία του Οικουμενικού Θρόνου, αλλά η εκκλησιαστική διοίκηση αυτής ασκείται από τον Αρχιεπίσκοπο και την Επαρχιακή Σύνοδο.

Υπήρξε ο πρώτος Αρχιεπίσκοπος της Ορθοδοξίας, ο οποίος ένα μήνα μετά την εκλογή του στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο της Αμερικής συναντήθηκε μετά από αιώνες με τον Πάπα Παύλο Στ΄ στη Ρώμη και έκτοτε επηκολούθησαν πολλές συναντήσεις, οι οποίες οδήγησαν στην μετά από 1000 έτη (1054-1964) συνάντηση του Οικουμενικού Πατριάρχου Αθηναγόρα Α΄ με τον Πάπα Παύλο Στ΄, κατά τον Ιανουάριο του 1964, στα Ιεροσόλυμα και λίγο αργότερα στην «άρση των αναθεμάτων» ανάμεσα στην Ορθόδοξη και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Σημειωτέον, ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος και στα δύο αυτά ιστορικά γεγονότα ήταν παρών.

Ο Αμερικής Ιάκωβος με τον δυναμικό χαρακτήρα του και τις πρωτοβουλίες του κατέκτησε την Αμερική και επί μισό αιώνα διεδραμάτισε καθοριστικό ρόλο σε πολλά ζητήματα που αφορούσαν τις Η.Π.Α. και τον Ελληνισμό. Στην πρώτη γραμμή της εν γένει πολιτείας και δράσεώς του ήταν τα θέματα του σεβασμού και της υπερασπίσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας μεταξύ των ανθρώπων, της καταδίκης του ρατσισμού και του συνεχούς αγώνος υπέρ της ειρήνης. Ουδέποτε δειλίασε ή φοβήθηκε να εκφράσει για όλα τα παραπάνω θέματα την γνώμη του και να αναλάβει καινοτόμες και ρηξικέλευθες πρωτοβουλίες.

Απερίφραστα και δημόσια εστήριξε τον αγώνα του ιεροκήρυκα Μ.Λ. Κίνγκ για την εδραίωση ίσων πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των Αφροαμερικανών στις Η.Π.Α., οι οποίοι αντιμετώπιζαν τον απάνθρωπο ρατσισμό. Κορυφαία εκδήλωση της αντιρατσιστικής του δράσεως υπήρξε η κατά την 28^η Σεπτεμβρίου 1963 ιστορική δημόσια ανακοίνωσή του με την οποία διετύπωνε οξύ λόγο, την ευθεία αντίθεση του για την στέρση των βασικών ανθρωπίνων, πολιτικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών δικαιωμάτων των Αφροαμερικανών. Επιστέγασμα όλων των δημοσίων δηλώσεων και συνεντεύξεών του υπήρξε η συμπόρευσή του, χέρι – χέρι, με τον Μ.Λ. Κίνγκ ως επικεφαλής της μεγαλειώδους πορείας των Αφροαμερικανών στη Σέλμα της Αλαμπάμα. Ως ο μόνος λευκός θρησκευτικός ηγέτης έδωσε ένα ηχηρό μήνυμα στην Αμερικανική κοινωνία και πολιτεία, ενώ η ρηξικέλευθη αυτή εμφάνισή του φιλοξενήθηκε στο περιοδικό «LIFE» κάνοντας τον γύρω του κόσμου.

Με γενναίο φρόνημα και φιλειρηνική διάθεση εναντιώθηκε στον πόλεμο του Βιετνάμ και υπερασπίστηκε τα δικαιώματα των Εβραίων της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ επί μακράν σειρά ετών ενίσχυε την ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή και ευθαρσώς ετάχθη υπέρ του παλαιστινιακού ζητήματος.

Ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος διεδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην υπεράσπιση των ελληνικών συμφερόντων και ιδιαιτέρως του Κυπριακού ζητήματος ενώπιον των εκάστοτε Αμερικανικών Κυβερνήσεων. Εργάστηκε υπέρ της Ελλάδος, Κύπρου και του Οικουμενικού Πατριαρχείου μέσα στα κέντρα λήψεως των αποφάσεων της Ουάσιγκτον. Εννέα πρόεδροι των Η.Π.Α. συνεργάστηκαν με τον Ιάκωβο και στις 27 Οκτωβρίου του 1986 ο Πρόεδρος Ρόναλντ Ρίγκαν (1980-1988) υπέγραψε το κοινό ψήφισμα της Γερουσίας, σύμφωνα με το οποίο η 25^η Μαρτίου εκάστου έτους

ορίσθηκε ως «Ημέρα της Ελληνικής Ανεξαρτησίας: Εθνική εορτή για τον εορτασμό της Ελληνικής και Αμερικανικής Δημοκρατίας». Και αυτή η απόφαση της Αμερικανικής Κυβερνήσεως ήταν το αίσιο αποτέλεσμα των αόκνων προσπαθειών του Αρχιεπισκόπου Ιακώβου.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι το Αμερικανικό Κράτος κατά το έτος 1980 διά χειρών του Προέδρου Τζίμυ Κάρτερ απένειμε στον Αρχιεπίσκοπο Ιάκωβο την ανώτατη διάκριση των Η.Π.Α., το «Προεδρικό Μετάλλιο της Ελευθερίας» και το 1986 το Μετάλλιο Τιμής του «Ellis Island». Η Ακαδημία των Αθηνών του απένειμε το «Αριστείον» αυτής και ο θεολογικός κόσμος του αφιέρωσε τον τιμητικό τόμο «Ξενία». Ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος ουδέποτε λησμόνησε την ιδιαίτερα πατρίδα του, την πολύπαθη και μαρτυρική Ίμβρο, και το 1955 ανήγειρε ναΐσκο του Αγίου Δημητρίου «εις διηνεκές ευλαβές Μνημόσυνον» των γονέων του, Αθανασίου και Μαρίας Κουκούζη.

Είναι αξιομνημόνευτο το γεγονός ότι ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος, όταν αντελήφθη ότι το γήρας τον εμπόδιζε στην εκτέλεση των εκκλησιαστικών και εθναρχικών καθηκόντων του, είπε: *«φθάνει πια, έκανες, Ιάκωβε, το καθήκον σου...»*. Έτσι, υπέβαλε αξιοπρεπώς και αγέρωχα την παραίτησή του, κατά τον Αύγουστο του 1996 στον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο και μάλιστα στην Ίμβρο, όπου είχαν βρεθεί αμφότεροι για τον εορτασμό της Παναγίας. Ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος εκοιμήθη στις 10 Απριλίου του 2005 και έκλεισε τον ιστορικό και μεγαλειώδη κύκλο της πεντηκονταετούς και πλέον εποχής «Ιακώβου Κουκούζη». Εύστοχα έγραψε νεώτερος ιστορικός ότι: *«... άλλος Ιάκωβος δεν θα υπάρξει...»*.

Κατακλείουμε την επετειακή – αφιερωματική αυτή γραφή με τις δύο επιστολές που είχε αποστείλει ο πρώην Αμερικής Ιάκωβος το Πάσχα του 2003 προς τον συμπατριώτη του Ίμβριο Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο και στον φιλόμουσο και μουσοστρεφή Μητροπολίτη Πέργης Ευάγγελο Γαλάνη. Στον Πατριάρχη έγραφε τότε συγκινημένος για τη μαρτυρική Ίμβρο: *«Παναγιώτατε, το υπόλοιπο της Μ. Τεσσαρακοστής οσονούπω λήγει και μάλιστα τόσο όμορφα. Με τη σεπτή ευλογία Σας και την ποιητική πνοή των торνευτών στίχων του Αγίου Πέργης που Σεις τον εμπνεύσατε παίρνοντάς τον στο ορφανεμένο νησί, που του σκουπίζουν τα δάκρυα οι ποπονίτσες του Μάη και τα χρυσά στάχυα του Ιούνη. Ανάμεσά τους στεφανωμένο με τον λαμπρότατον ήλιο της Αναστάσεως πήρα το Χριστός Ανέστη. Που εύχομαι μαζί Σας να βοηθήση να ξημερώση μιά ημέρα ειρήνης με ανέσπερο φως. Με αδελφικό πασχάλιο ασπασμό, Ο Ιάκωβος»*.

Ακολούθως δε στον Μητροπολίτη Πέργης Ευάγγελο προσλαλούσε: *«Αγαπητέ Αδελφέ Ευάγγελε, Χριστός Ανέστη! Κυλίσθηκε η ταφόπετρα. Αγαλλίασαν οι ουρανοί με το κάθισμα στη νεκρική γη του Αγγέλου. Εύχομαι να είναι ανοικτοί και γαλανοί και να ξεπερνούνε τους Βοσπορινούς, τους Μαρμαρινούς, τους Ελλησποντιακούς και να φέρουνε στους Αιγαιοπελαγίτικους ένα άγγιγμα με το Κωνσταντινουπολίτικο Άγιο φτερό. Σας ευχαριστώ για τα τρία ποιήματα. Ελεγείο, που αφιερώσατε στο νησί μου και το κάνατε να ριγήση, κι αυτό και οι ποπονίτσες, που ανεβάζουν την ελπίδα με το χρώμα του Πάσχα.*

Ας είναι όλα τα ποιήματα εμπνευστικά ελπίδων. Σός. † ο πρ. Αμερικής».